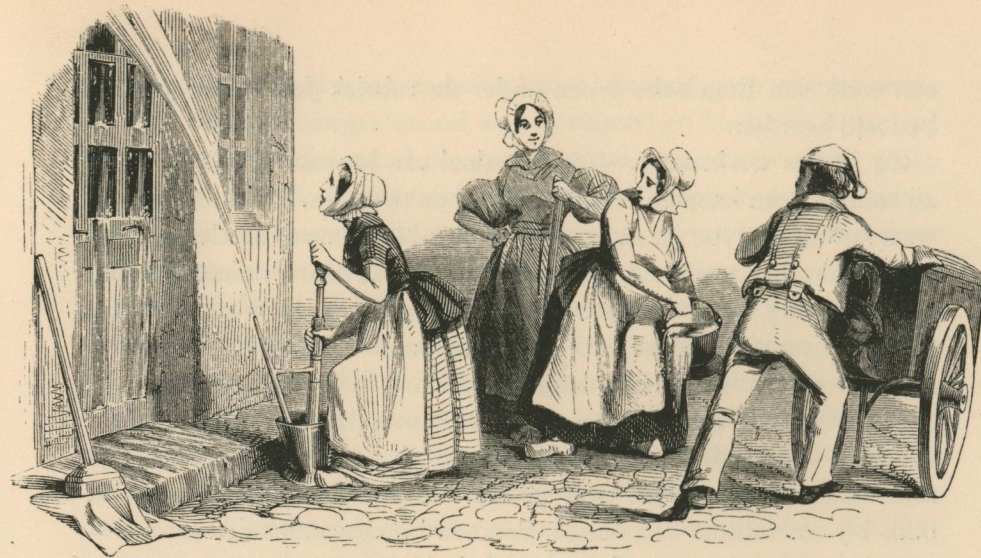

DE HOLLANDSCHE WERKMEID.

nder de zoodanige typen, welke men alleen op Hollandschen bodem ontmoet, en welke mitsdien in een galerij als deze niet kunnen gemist worden, komt voorzeker een eereplaats toe aan de *Hollandsche Werkmeid*. Ook zij heeft recht om op te treden als vertegenwoordigster van ons zedelijk volkskarakter, en biedt ons in haar bedrijf twee eigenschappen aan, welke van oudsher die van onze natie zijn geweest: werkzaamheid en zindelijkheid.

Van de eerste dier eigenschappen behoeven wij niet te spreken, noch zelfs haar aanwezen bij de *Werkmeid* te betoogen, daar zij reeds in den naam zelf ligt opgesloten en een *luie Werkmeid* een anomalie, een *contradictio in adiecto* zoude wezen. De dienstmaagd, waar wij van spreken, heet *Werkmeid*, omdat zij is aangenomen om *werk* te doen, en dus niet verondersteld kan worden anders dan werkzaam te zijn. Is zij dit niet, dan valt zij zoo min onder onze beschouwing, als een knaap, die niet rijden kan, in

een werk van Engelsche typen onder de rubriek Jockey zou kunnen bedoeld worden.

Zij is dus *werkzaam*, — en het doel van haar werk is, aan al wat zij aanraakt een knap en helder voorkomen te geven. De zindelijkheid, waarvan zij de type is, moet dus minder beschouwd worden als een aangeboren hoedanigheid, als een deugd, welke haar versiert, dan wel als een gevolg van haar bestemming: men prijst in de Werkmeid niet zoo zeer haar zindelijken aard, als het zindelijk werk, dat zij levert; en te dezen opzichte vooral is zij een afschaduwning onzer Hollandsche natie.

Immers, men moet zich van de Hollandsche zindelijkheid geen verkeerd denkbeeld voorstellen, noch er te luide op roemen, gelijk meermalen uit verkeerde trots gedaan wordt. Zindelijkheid was van ouds bij ons minder een deugd, dan een noodzakelijkheid, een voorwaarde van ons bestaan. In een vochtig klimaat als het onze zouden de planken spoedig weggroten, de goten opgestopt raken, het water in de bakken bederven, de kelders vol paddestoelen, de zolders vol schimmel, de stoepen vol modder staan, indien men eens dorst afzien van dat aanhoudend schrobben en boenen en schuren en wrijven. Maar, heeft men die uiterlijke zindelijkheid van huis en huisraad dikwijls tot een belachelijk uiterste gedreven, men heeft van een anderen kant in ons land de zindelijkheid op zichzelf misschien te weinig toegepast: en niet geheel zonder grond beweren de Engelschen, ja zelfs de Franschen, dat zij van nature netter zijn dan wij. Wel zijn bij hen de huizen verveloos, de stoepen en gangen niet zoo blank geschuurd als bij ons, de trappen niet zoo zuiver van stof en smet, de koperen ketels niet zoo glanzend; — maar daarentegen zijn kapsel, baard, handen, nagels, ja het geheele lijf, meer dan bij ons, het voorwerp hunner bestendige zorg, en halen zij van verbazing de schouders op, wanneer zij vernemen, dat in de hoofdstad van Nederland slechts een badinrichting kan bestaan, welke bij uitsluiting door reizigers, en door stedelingen niet dan bij ordonnantie van den geneesheer, bezocht wordt.

Maar keeren wij tot onze Werkmeid terug. Zij is gehuurd om het huis met aanhoorigheden en meubelen schoon te houden, en deze bezigheid, welke zij in den aanvang louter als plicht beschouwt, gaat weldra bij haar tot liefhebberij, tot hartstocht over. Zie slechts, hoe zij, ondanks de barre winterkoude, reeds lang voor den dag het koesterende

bed verlaat, om, geknield voor den haard, die haar geen warmte geeft, de asch van den vorigen avond weg te ruimen en voorts de kruimels, de pluisjes en todjes en al die andere naamlooze voorwerpjes, welke ook in het knapste huishouden zich over het vloerkleed verspreiden, op haar blik te veegen. Dit werk is volbracht: de stoffer wordt in haar half bevroren handen door den wrijfap vervangen: en, nog altijd geknield, beijvert zij zich de plaat te schuren en aan het koper van kachel of vuurhaard den getaanden luister terug te geven. Eindelijk rijst zij op en verlaat het vertrek: nu worden de trap, de gang, de stoep, als de meest beloopten plaatsen, aangeveegd of gestoft. Zij treedt op de plaats, of bij gemis van die, op straat, met vloer- en gangmat: en de teenen klopper gaat klapperend op en neer. Nu moeten de kleeden er aan: een kameraad, of wel een gediensstige buurvrijster, door het geklop oplettend gemaakt, komt haar hulp bieden, en de kleeden worden uitgeslagen onder een vroolijk gelach ten koste van den armen voorbijganger, die op zijn even te voren uitgeschuijnde plunje een duimdik stof bekomt.

Ziedaar, met het beddenopmaken en ruimen der slaapvertrekken (voor zoo verre dit ook tot de attributen der Werkmeid behoort) de bezigheid van het morgenuur; maar dit is slechts een voorspel van het eigenlijke werk, dat nu eerst beginnen zal. Elke kamer in het huis heeft haar beurt; 't zij eens in de week, 't zij om de veertien dagen, en naar die kamer begeeft zich thans de Werkmeid, als naar haar koninkrijk, waar zij oppermachtig heerscht, en, benevens haar, tocht en stof en theebladen en koude en ragebol en verwarring. Wee den onbezonnene, die het waagt er binnen te treden: met schrik zal hij terugdeinzen, bij het zien dier opeengestapelde stoelen, dier uit haar plaats verschoven tafels en kastjes, dier door elkander gehutselde boeken en papieren en sieraden en *nondescripts*: het is een chaos; maar als de Werkmeid het vertrek weer verlaat, zal uit dien chaos alles schooner en heerlijker te voorschijn zijn gekomen.

Maar wie de Werkmeid in haar volle kracht wil aanschouwen, wandele op een fraaien Zaterdagmorgen de Amsterdamsche hoofdgrachten langs. Dan staan alle voordeuren open, al wijst ook de thermometer 10 graden onder nul; dan stroomt het water bij emmers vol over stoep en gangen, al moest het zich terstond herscheppen in een vloer van ijs, waar het halve huisgezin op uitgleed en den hals brak;

dan schijnt er aan het boenen en schrobben geen einde te zullen komen. En o! dan is zij heerlijk om te aanschouwen, de Werkmeid, met haar blanke kornet, die echt nationale dracht, met haar geruiten boezelaar, haar opgestroopte mouwen, haar witte kousen en haar holsblokken, welke juist de minst sierlijke deelen van haar lichaam aan het oog onttrekken. Dan is elke beweging, welke zij aanneemt, geschikt om de vormen van haar kloeke gestalte voordeelig te doen uitkomen; 't zij, dat zij, den emmer in de eene hand dragende, de heup aan de tegenovergestelde zijde met zwier doet rijzen; 't zij dat zij, voorover gebukt, de rokken tusschen de knieën geknepen houdt en tot model voor een studiebeeld verstrekt, 't zij, dat de ronding van den arm bevallig uitkomt bij het hanteeren van den luiwagen; 't zij eindelijk, dat zij den glazewasschersspuit, dat oorspronkelijk Hollandsche werktuig (hetwelk eens heel Bordeaux in opschudding bracht, toen een Hollandsche vrouw, welke zich aldaar had neergezet, het, benevens haar Werkmeid, met zich bracht), in handen neemt en het geheele lichaam zich (zooals Bilderdijk het ergens uitdrukt)

Slingert en buigt en verwringt.

Wat beklagt men zich dan, dat er in onze voorname steden geen fonteynen zijn? 's Zaterdags is elke burgwal, elke hoofdstraat een fontein, waar honderden stroomnajaden, niet van brons of marmer, maar vol kracht en leven, het water in sierlijke bogen naar boven persen, het met vroolijk geklater tegen de hooge glasruiten doen ruischen, en door de geheele buurt frischheid en koelte verspreiden.

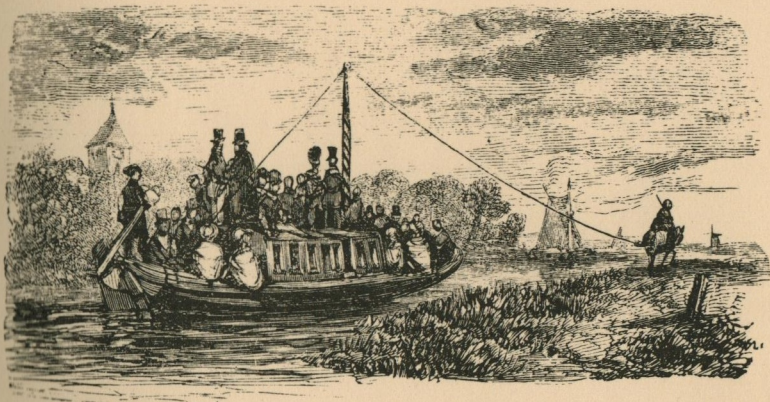
J. v. L.

DE NEDERLANDEN

Karakterschetsen, kleederdrachten, houding
en voorkomen van verschillende standen

MET GRAVUREN VAN
HENRY BROWN

1936

N.V. UITGEVERS-MIJ „PARNASSUS”
AMSTERDAM

Dit boek is uitgegeven in 150 exemplaren.
 Het is verschenen in 1945 doch werd voor-
 keid en gedrukt in 1941. De uitgave
 werd door de Duitschees verboden omdat
 er eenige gedeelten van de Camera Obscura
 van Nicolaas Beets in zijn opgenomen,
 welk boek door de Duitschees verboden
 was wegens een Anti-Duitsche villa-
 leij, die hierin eene schijnt voor te
 komen.

Het jaartal 1936 is „Camouflage“.
 De Duitschees hebben in 1941 het recht
 willen vereenigen doch dit is tijdig
 „ondergedoken“. De natijzen der
 Leekening hebben zij eekes kunnen
 aekedalen en deze werden vereen-
 ligt, waardoor werd eekes van deze
 oude Leekeninge weder uitgesloten
 zijn. Gelukkig waren de afdrucken,
 die haadig waren van de boven-
 genoemde 150 exemplaren gues
 en ook „ondergedoken“.

Rotterdam December 1945.

J. Harduikens.